

40 moedas romanas do Museo das Mariñas

(Baixo Imperio)

MARÍA GONZÁLEZ SÁNCHEZ*

Sumario

O presente traballo continúa a catalogación das moedas romanas do Museo das Mariñas, collendo agora 40 do Baixo Imperio.

Abstract

The present work continues the cataloguing of the Roman coins in the Museo das Mariñas, now covering 40 from the lower part of the Roman Empire.

As moedas do Baixo Imperio coñécense na actualidade como AE1, AE2, AE3 e AE4, segundo o seu tamaño e peso, indo de maior a menor; pero os romanos tiñan unha nomenclatura específica para designar cada tipo.

O *follis* era, en orixe, o saco ou bolsa onde os militares gardaban as moedas e probablemente era unha unidade de conta. Considérase a moeda base da reforma de Diocleciano (293-294 d.C.). Era unha moeda de bronce prateado cun módulo semellante ao *as* (20-26 mm. e 10,50 g.), pero co paso do tempo foi perdendo o recubrimento de prata, o peso e o tamaño: acadá 3,10 g. de bronce con Constantino (c.a. 318 d.C.) e 1,30-1,95 g. no ano 336 d.C., polo que se usaban os termos medio *follis* e cuarto de *follis*. Ademais, aparecen outras moedas como a *moneta maiorina* e o *nummus centenionalis*.

O *centenional* ven de *centum* (cen) e era unha moeda de pouco valor, pois equivalería a 100 denarios de conta. Era unha moeda de bronce cunha pequena proporción de prata que apareceu coa reforma de Constantino I (c.a. 330 d.C.), moi difícil de distinguir do *follis* da época, xa que contaba cun peso similar, uns 3 g. Durante a reforma de Constancio II perderá tamaño e peso, chegando a acadar 1,70 g. Algúns autores opinan que *centenional* era o nome popular da *maiorina*, chamada así oficialmente.

A *maiorina* ten a súa orixe nas reformas de Constancio II e Constante. É unha moeda de bronce que tivo un peso inicial de 5,40 g., pero foi descendendo ata 1,90 g.

A *silicua* introduciuse no Imperio Romano dende Grecia e a partir da reforma de Constantino converteuse nunha moeda de prata cun peso de 3,40 g. e con Constancio II reduciuse o seu peso ata 2,25 g.

---

* María González Sánchez é Licenciada en Historia da Arte pola Universidade de Santiago de Compostela, especialidade de Patrimonio Artístico. É *máster* en Patrimonio Artístico e Xestión de Bens Culturais pola Universidade da Coruña.

O presente traballo, deseñado e coordinado polo director do Museo das Mariñas, Alfredo Erias, insíbese no proxecto de catalogación xeral da entidade.

31) Probablemente de Constantino I o Grande (307-337 d.C.).

Anverso: busto con diadema, mirando á dereita. [...]CONSTANTINVS AVG(vstvs)

Reverso: unha figura masculina con cetro na man. AVGVST[...]

Módulo: 13 mm.; 1,65 g.

Procedencia: ?

Número de rexistro: 1701

32) Constantino I o Grande (307-337 d.C.).

Anverso: busto do emperador, mirando cara á dereita e con casco adornado e coroa.

CONSTAN TINVS AVG(vstvs)

Reverso: un altar ou ara sobre a que está a bola/globo e no seu interior as letras: VO / TIS / XX . Entre as letras, tres estrelas. BEATA TRAN***QUILI[TAS]

Exergo: STR

Módulo: 17 mm.; 1,90 g. Follis.

Procedencia: Atopada en Xerpe-Tiobre (Betanzos).

Número de rexistro: 1824

33) Constantino I o Grande (307-337 d.C.)

Anverso: cabeza con coroa laureada, mirando á dereita.

IMP(erator)CONSTANTINVS P(ivs)F(elix)AVG(vstvs)

Reverso: Sol estante, con capa, portando globo nunha man e elevando a outra cara o ceo.

Módulo: 24 mm.; 3,60 g. Follis.

Procedencia: Betanzos.

Doazón: D. Vicente García Blanco.

Número de rexistro: 2760

34) Moeda pertencente a unha das series conmemorativas na época de Constantino I e dos seus fillos (330-348 d.C.).

Anverso: busto feminino con casco, mirando á esquerda, alegoría de Roma. Gráfila.

Reverso: loba amamentando a dous nenos: Rómulo e Remo, mirando á esquerda. Na parte superior, dúas estrelas. Gráfila.

Exergo: .PLC

Módulo: 15 mm.; 2,40 g.

Procedencia: Betanzos.

Número de rexistro: 1670

35) Moeda pertencente a unha das series conmemorativas na época de Constantino I e dos seus fillos (330-348 d.C.).

Anverso: busto feminino con casco e vestiario militar, mirando á esquerda. Alegoría de Roma.

[...]RS ROMA

Reverso: loba amantando a Rómulo e Remo con dúas estrelas de oito puntas enriba.

Exergo: SCONS (Constantinopolis- *ceca de Constantinopla*)

Módulo: 16 mm.; 2,20 g. Centenional.

Procedencia: Betanzos.

Doazón: D. Vicente García Blanco.

Número de rexistro: 2781

36) Moeda pertencente a unha das series conmemorativas na época de Constantino I e dos seus fillos (330-348 d.C.).

Anverso: busto de Minerva ou Roma con casco e vestuario militar, mirando á esquerda. Gráfica. VRBS ROMA

Reverso: loba amantando a Rómulo e Remo con dúas estrelas ós lados e collar enriba. Gráfica.

Exergo: SCONS (Constantinopolis- *ceca de Constantinopla*)

Módulo: 16 mm.; 2 g. Centenional.

Procedencia: Pobo de Lugo.

Doazón: D. Benigno Manuel Martínez Villaverde.

Número de rexistro: 2802

37) Moeda pertencente a unha das series conmemorativas na época de Constantino I e dos seus fillos (330-348 d.C.).

Anverso: busto feminino, con casco e vestuario militar, mirando á esquerda. Alegoría de Roma. CONSTA[...] NOPOLIS

Reverso: Victoria estante cara á esquerda, portando lanza e apoiando a outra man nun escudo. Gráfica.

Exergo: R & E

Módulo: 17 mm.; 2,30 g. Centenional.

Procedencia: Pobo de Lugo.

Doazón: D. Benigno Manuel Martínez Villaverde.

Número de rexistro: 2840

38) Probablemente de Constantino II (337-340 d.C.)

Anverso: busto, con algo de relevo e coroa, mirando á dereita. [...]NSTANTINVS[...]

Reverso: dous soldados ós lados co estandarte do exército romano no medio.

Módulo: 15 mm.; 2,15 g.

Procedencia: Betanzos.

Doazón: D. Vicente García Blanco.

Número de rexistro: 2769

39) Constante I (337-350 d.C.)

Anverso: busto con coroa diademada, mirando á dereita. Gráfica.

CONS[...]NS P(ivs)F(elix)A[V]G(vstvs)

Reverso: coroa de loureiro e no interior: VO[T] / XX / MVL XXX

Módulo: 15 mm.; 1,45 g.

Procedencia: ?

Número de rexistro: 1694

40) Constante I (337-350 d.C.).

Anverso: busto con coroa, mirando á dereita. Gráfica. D(ominvs)N(oster)CONSTA NSP[...]

Reverso: dous soldados con lanzas ós lados e estandarte do exército romano no medio. Gráfica. [GLOR]IAEXERCITVS

Módulo: 15 mm.; 1,40 g.

Procedencia: Betanzos.

Número de rexistro: 1868

41) Constancio II (337-361 d.C.).

Anverso: busto cara a dereita, con coroa. D(ominvs)N(oster)CONS TIVSP(ivs)F(elix)AVG(vstvs)

Reverso: soldado romano alanceando a un xinete bárbaro caído, o cabalo detrás e o escudo no chan. FELTEMP[REPA]RATIO

Exergo: {¿K?}QS.

Módulo: 18 mm.; 2,25 g. Silicua.
 Procedencia: Tiobre.
 Depósito (?) de D. José Núñez Lendoiro.
 Número de rexistro: 207

42) Constancio II (337-361 d.C.)
 Anverso: busto con coroa, mirando á dereita. [...]CONSTANTIVSNOB[...]
 Reverso: dous soldados con lanzas ós lados e dous estandartes do exército romano no medio. Gráfica. GLOR[IA][...] ITV.

Exergo: CONST (Constantinopolis - *ceca de Constantinopla*)

Módulo: 17 mm.; 1,85 g. Medio centenial.

Procedencia: Betanzos.

Número de rexistro: 1664

43) Constancio II (337-361 d.C.).

Anverso: busto con diadema, mirando á dereita. D(ominvs)N(oster) CONSTAN TIVS[...]

Reverso: dous soldados loitando, un monta un cabalo e leva un gorro; o outro, está de pe, portando lanza e escudo. FELTEMPR EPARATIO

Exergo: MRA

Módulo: 15 mm.; 2,25 g. Silicua.

Procedencia: Betanzos.

Número de rexistro: 1665

44) Probablemente de Constancio II (337-361 d.C.).

Anverso: busto con coroa mirando á dereita. Gráfica. CONSTANTI VSP(ivs)F(elix)[...]

Reverso: dúas Victorias estantes e de lado, mirándose unha á outra, levan ambas grilandas e palmas.

No medio aparece a letra «M». Gráfica. [V]ICTOR[I]A EDDAVGGQNN

Exergo: PA.L

Módulo: 16 mm.; 1,80 g. Medio centenial.

Procedencia: Betanzos.

Número de rexistro: 1666

45) Constancio II (337-361 d.C.).

Anverso: busto con diadema cara á dereita. Gráfica. [...]ONSTAN TIVS P(ivs) . AVG(vstvs)

Reverso: dous soldados loitando, un monta un cabalo e o outro está de pe, portando lanza e escudo.

Gráfica. FELTEMP REPARA[TIO]

Módulo: 17 mm.; 1,75 g. Medio centenial.

Procedencia: ?

Número de rexistro: 1686

46) Constancio II (337-361d.C.)

Anverso: busto con coroa, mirando á dereita. Gráfica.

D(ominvs)N(oster) CONSTAN TIV[...][P[...]]

Reverso: dous soldados loitando: un, seguramente Persa, vai a cabalo e o outro está de pe con lanza e escudo.

F[ELT]EM[P] REPARATIO

Módulo: 19 mm.; 2,05 g. Centenial.

Procedencia: Betanzos.

Número de rexistro: 1963

47) Constancio II (337-361 d.C.)

Anverso: busto con diadema, mirando á dereita. D(ominvs)N(oster)CONSTAN.IVS[...]AVG(vstvs)

Reverso: dous soldados loitando, un a cabalo no chan e o outro estante con lanza e escudo.

[FEL]TEMP REPARATIO

Módulo: 16 mm.; 2,65 g. Medio centenional.

Procedencia: Betanzos.

Doazón: D. Vicente García Blanco.

Número de rexistro: 2775

48) Constancio II (337-361 d.C.)

Anverso: busto con coroa, mirando á dereita. [...]CONST[...]TIVSP(ivs)F(elix)A[VG]

Reverso: dous soldados con lanza e escudo e estandarte do exército romano no medio.

Exergo: SMAT

Módulo: 16 mm.; 1,67 g. Medio centenional.

Procedencia: Betanzos.

Doazón: D. Vicente García Blanco.

Número de rexistro: 2777

49) Constancio II (337-361 d.C.)

Anverso: busto con diadema de perlas, mirando á dereita. [...]TIVSP(ivs)F(elix)AVG(vstvs)

Reverso: dous soldados loitando, un a cabalo no chan e o romano con lanza e escudo.

[...]REPARATIO

Módulo: 16 mm.; 1,66 g. Medio centenional.

Procedencia: Betanzos.

Doazón: D. Vicente García Blanco.

Número de rexistro: 2783

50) Constancio II (337-361 d.C.)

Anverso: busto con coroa, mirando á dereita. [...]N[...]TIVSP(ivs)F(elix)AVG(vstvs)

Reverso: unha figura masculina.

Módulo: 15 mm.; 2,55 g. Medio centenional.

Procedencia: Pobo de Lugo.

Doazón: D. Benigno Manuel Martínez Villaverde.

Número de rexistro: 2825

51) Constancio II (337-361 d.C.)

Anverso: busto con diadema, mirando á dereita. .ONSTAN T[...]SP(ivs)F(elix)AVG(vstvs)

Reverso: unha figura estante (emperador) co labarum nunha man e na outra o orbis sobre o que se sostén ó ave Fénix. No outro lado, á dereita, conducindo o temón da nave vai unha Nike. Gráfica.

FELTEMP[...]

Exergo: PARL (Prima ARLes- *ceca de Arles*)

Módulo: 16 mm.; 1,95 g. Medio centenional.

Procedencia: Pobo de Lugo.

Doazón: D. Benigno Manuel Martínez Villaverde.

Número de rexistro: 2832

52) Constancio II (337-361 d.C.)

Anverso: busto con diadema de perlas, mirando á dereita. Gráfica.

[D(ominvs)]N(oster)CONSTAN TIV.P(ivs)F(elix)AVG(vstvs)

Reverso: dous soldados loitando, un a cabalo e o outro con lanza e escudo. Gráfica.

[F]ELTEM[PREPA]RAT[IO]

Módulo: 19 mm.; 2,25 g. Silicua.
 Procedencia: Pobo de Lugo.
 Doazón: D. Benigno Manuel Martínez Villaverde.
 Número de rexistro: 2835

53) Constancio Galo (351-354 d. C.).
 Anverso: busto mirando á dereita. D(ominvs)N(oster)CON[...]ANTIVSIVNNOB
 Reverso: Non se ve.
 Módulo: 17 mm.; 2,17 g. Medio centenional.
 Procedencia: Tiobre.
 Doazón: D. Vicente García Blanco.
 Número de rexistro: 1848

54) Constancio Galo (351-354d.C.)
 Anverso: busto con coroa mirando á dereita. Gráfica. [...]NOBCAES
 Reverso: dous soldados loitando, un a cabalo no chan e o outro estante con lanza e escudo.
 FELTEMP[REPA]RATIO
 Exergo: SCON (*Probablemente ceca de Constantinopla*).
 Módulo: 19 mm.; 2,25 g. Silicua.
 Procedencia: Betanzos.
 Doazón: D. Vicente García Blanco.
 Número de rexistro: 2774

55) Valente (364-378 d.C.).
 Anverso: busto con diadema, mirando á dereita. [...]VALEN SP(ivs)F(elix)AVG(vstvs)
 Reverso: unha figura alada, Nike, portando unha palma, camiñando cara á dereita.
 SECV[RITAS] REIPVBLICAE
 Exergo: . RIM
 Módulo: 17 mm.; 2,14 g. Centenional.
 Procedencia: Atopada en Xerpe-Tiobre (Betanzos).
 Número de rexistro: 1825

56) Valente (364-378 d.C.).
 Anverso: busto con coroa mirando á dereita. D(ominvs)N(oster)VALEN SP(ivs)F(elix)AVG(vstvs)
 Reverso: Nike andando cara á esquerda cunha grilanda nunha man e na outra unha palma. Gráfica.
 SECVRITAS RE[PUB]LICAE
 Exergo: SM (un ζ corazón? no medio das letras) R.
 Módulo: 18 mm.; 1,85 g. Centenional.
 Procedencia: Pobo de Lugo.
 Doazón: D. Benigno Manuel Martínez Villaverde.
 Número de rexistro: 2816

57) Graciano (367-383 d.C.).
 Anverso: busto mirando á dereita. D(ominvs)N(oster)GRATIA [...]
 Reverso: unha figura feminina, con coroa mural, axeonllada ante outra que está estante, que é o emperador, e na parte superior dereita unha pequena victoria (Nike) apoiada sobre un globo que ten na man o emperador e leva unha coroa de loureiro en actitude de coroalo. REPARA[TIO] REIPVB.
 Exergo: P CO[...]

Módulo: 23 mm.; 4,55 g. Maiorina.

Procedencia: ?

Número de rexistro: 1628

58) Graciano (367-383 d.C.).

Anverso: busto con coroa, mirando á dereita.

D(ominvs)N(oster)[GR]ATIA NVSP(ivs)F(elix)AVG(vstvs)

Reverso: unha figura feminina axeonllada ante outra que está estante mirándoa, probablemente o emperador, e na parte superior dereita unha pequena victoria (Nike) apoiada sobre un globo que ten na man o que está de pe.

[REPA]RA[T]IO [RE]IPVB

Módulo: 21 mm.; 5,55 g. Maiorina.

Procedencia: Tiobre.

Número de rexistro: 1635

59) Graciano (367-383 d.C.).

Anverso: busto con coroa, mirando á dereita. {¿GR?}ATIA[...]

Reverso: unha figura masculina. [...]REIPVB{¿LICAE?}

Módulo: 17 mm.; 2,06 g.

Procedencia: Betanzos.

Número de rexistro: 1861

60) Valentiniano II (375-392 d.C.).

Anverso: busto con coroa mirando á dereita. D(ominvs)N(oster)VALEN[...SIVN[...]

Reverso: aparecen tres figuras: unha feminina axeonllada e con coroa mural, outra de pe, probablemente o emperador, mirando á esquerda e aguantando sobre a súa man un globo sobre o que se atopa a victoria (Nike), en actitude de coroa.

[REP]ARATIO [R]EIPV[B]

Módulo: 22 mm.; 4,90 g. Maiorina.

Procedencia: Tiobre.

Número de rexistro: 1633

61) Valentiniano II (425-455 d.C.).

Anverso: busto con coroa, mirando á dereita. D(ominvs)N(oster)VALE{¿N?}TINI[...]

Reverso: unha figura feminina axeonllada ante outra que está estante mirando para ela (o emperador) e na parte superior dereita unha pequena victoria (Nike) apoiada sobre un globo que ten na man o emperador.

Módulo: 21 mm.; 4,15 g. Maiorina.

Procedencia: Tiobre.

Número de rexistro: 1636

62) Valentiniano II (425-455 d.C.).

Anverso: busto con coroa, mirando á dereita.

[...]AL.NTINIA[...AV.

Reverso: o emperador de pe e no centro, sostendo na súa man unha bola sobre a que se atopa Nike (victoria) en actitude de coroa e no outro lado, unha figura de xeonllos.

Módulo: 23 mm.; 5,75 g. Maiorina.
 Procedencia: Tiobre.
 Doazón: D. Vicente García Blanco.
 Número de rexistro: 1845

63) Teodosio I (379-399 d.C.).

Anverso: busto con coroa mirando á dereita.
 D(ominvs)N(oster)THEODO SIVSP(ivs)F(elix)AVG(vstvs)

Reverso: unha figura feminina axeonllada e con coroa mural ante outra que está, mirando á esquerda, o emperador, e na parte superior dereita unha pequena victoria (Nike) apoiada sobre un globo que ten na man Teodosio. REPARATIO[REIP]VB

Exergo: SMAP

Módulo: 22 mm.; 3,67 g. Maiorina reducida.
 Procedencia: ?
 Número de rexistro: 1630

64) Teodosio I (379-395 d.C.)

Anverso: busto con diadema, mirando á dereita.
 D(ominvs)N(oster)[...]SIVSP(ivs)F(elix)AVG(vstvs)

Reverso: unha figura con bola/globo e labarum na outra man, tamén mirando á dereita.
 [GLORIA] ROMANORVM.

Módulo: 21 mm.; 4,10 g.
 Procedencia: Betanzos.
 Número de rexistro: 1654

65) Teodosio I (379-399 d.C.).

Anverso: busto con diadema, mirando á dereita. [...]HEODO SI[...]

Reverso: emperador mirando á dereita, cun estandarte nunha man e na outra a bola/globo.

GLORIA [R]OMANORVM

Exergo: SMNA (Sacra Moneta ...) (*Ceca de Nicomedia*)

Módulo: 21 mm.; 4,30 g.
 Procedencia: «Casal de Mouros».
 Número de rexistro: 1817

66) Teodosio I (379-399 d.C.).

Anverso: busto con diadema, mirando á dereita. Gráfila.

D(ominvs)N(oster)THEODO SIVSPFAVG(vstvs)

Reverso: tres figuras: emperador no medio co «orbis» nunha man e sobre el, Nike; de xeonllos, unha figura feminina.

Gráfila. REPARATIO REIPVB

Exergo: ANTA (ANTiochia A-primeira oficina-
Ceca de Antioquía).

Módulo: 24 mm.; 6,05 g. Maiorina.
 Procedencia: Betanzos.
 Doazón: D. Vicente García Blanco.
 Número de rexistro: 2770

67) Magno Máximo (383-388 d.C.)

Anverso: busto con diadema, mirando á dereita.

D(ominvs)N(oster)MAGM[...]

Reverso: tres figuras: o emperador no medio, cunha bola na man sobre a que se atopa Nike e no outro lado unha figura axeonllada. Gráfica.

[REPARAT]IO REIPVB

Exergo: {¿SC?} [...]

Módulo: 22 mm.; 4 g. Maiorina.

Procedencia: Betanzos.

Doazón: D. Vicente García Blanco.

Número de rexistro: 2762

68) Honorio (393-423 d.C.) .

Anverso: busto mirando á dereita.

D(ominvs)N(oster)[...]ORIVSP(ivs)F(elix)AVG(vstvs)

Reverso: o emperador estante mirando á dereita, cun estandarte nunha man e na outra un globo/bola.

GLORIA ROMAN[ORVM].

Exergo: ANT. (Antiochia –Antioquía 3ª oficina-
Ceca de Antioquía)

Módulo: 23 mm.; 4,21 g. Maiorina.

Procedencia: ?

Número de rexistro: 1629

69) Honorio (393-395 e 395-423 d.C.).

Anverso: busto mirando á dereita.

D(ominvs)N(oster) HONORIVS P(ivs)F(elix)AVG(vstvs)

Reverso: unha figura masculina estante, o emperador, mirando á esquerda, con estandarte nunha man e globo/bola na outra, da que cae unha especie de tea.

GLORIA ROMANORVM

Exergo: SMKA (*ceca imperial que pertence a Cirico-Turquía*).

Módulo: 20 mm.; 5,35 g. Maiorina.

Procedencia: Betanzos.

Número de rexistro: 1681

70) Honorio (393-395 e 395-423 d.C.).

Anverso: busto con diadema, mirando á dereita. Gráfica.

D(ominvs)N(oster) HONORIVS P(ivs)[F(elix)] AVG(vstvs)

Reverso: o emperador estante cunha bola nunha man e un cetro na outra. Gráfica.

GLORIA ROMANORVM

Exergo: S MNT (*Sacra Moneta Nicomedia-
Ceca de Nicomedia*)

Módulo: 21 mm.; 4,15 g. Maiorina.

Procedencia: ?

Número de rexistro: 1685

Roma e a loba capitolina (v. n° 36).